

OSMANLI EDEBİYATI METİN NEŞRİ
ÇALIŞMALARINDA İMLA ve ÇEVİRİYAZI TERCİHLERİ
*Furkan ÖZTÜRK**

ÖZET

Bu çalışma, Osmanlı Edebiyatı eleştirel metin yayımlarında imla ve çevriyazı tercihleri hakkındadır. Gelişigüzel seçilen 25 Osmanlı edebi neşri, bu bakımdan incelenmiş ve elde edilen sonuçlar konu konu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Edebiyatı, çevriyazı, imla, eleştirel metin neşri

IN OTTOMAN LITERATURE CRITICAL
EDITIONS ORTHOGRAPHY AND TRANSCRIPTION
PREFERENCES

ABSTRACT

This study is about spelling and transcription preferences in Ottoman Literature critical editions. 25 Ottoman literary critical editions selected casually are investigated from this aspect and results acquired from the text are evaluated topic by topic.

Key Words: Ottoman Literature, transcription, spelling, critical edition

Son yirmi yıllık zaman diliminde Osmanlı edebiyatı metin neşri¹ çalışmalarıyla ilgili birçok eleştiri yazısı yayımlanmıştır.² Hatta

* Arş. Gör. Dr., Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, TDE Bölümü.

¹ "Metin neşri" terimi, "metin tenkidi", "metin bilimi" olarak da adlandırılmaktadır. Bu terim ile ilgili kavram kargaşaları, eleştirel metin neşrinin kısa tarihçesi, sorunları ve bununla ilgili çözüm önerileri hakkında kapsayıcı ve öz bilgiler için bkz. Atabey Kılıç, "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler", **I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni (8-10 Ekim 2003) BİLDİRİLER**, haz. Ahmet GÜNŞEN, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yay. Nu.; 1, s. 331-345. (**Klasik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s. 478-488.); İsmail E. Erünsal, The "The Editing of Dîvân Poetry: How successful has it been?", **Wiener Zeitschrift für die Kunde Des Morgenlandes**, (Herausgegeben von: Arne A. Ambros, Markus Köhbach, Gebhard J. Selz), 93. Band, Wien 2003.

bazı eleştiri yazıları için karşı eleştiri yazıları da yazıldığı olmuştur.³ Yayımlanan bu eleştiri yazılarındaki ortak konuları metin kurmada takip edilen yöntemler, yanlış okumalar, yanlış anlamlandırmalar, popüler neşirler oluşturmaktadır. Bütün sözü edilen bu sorunların yanında, imla ve çevriyazıdaki⁴ tercih ve eğilimler de bu eleştiri yazılarının ortak konularından biridir. Osmanlı edebi metinlerinin imla ve çevriyazısında yazım birliği sorununun önemle ele alınması gerekliliği, İLESAM'ın 17-18 Ocak 1992 tarihlerinde düzenlemiş olduğu I. Eski Türk Edebiyatı Kolokiyumu'nda kapsamlı bir biçimde dile getirilmiştir. Bu kolokiyumda sunulan bildirilerden üçü "birbirinden habersiz olarak" çevriyazıda karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili öneriler hakkında sunulmuştur.⁵ Ayrıca, toplantı sonundaki değerlendirmede Türkçe kelime ve eklerin seslendirilmesiyle ilgili çalışmalar Mertol Tulum'a; metin neşrinde göz önünde tutulacak esaslar Günay Kut'a, Arapça, Farsça kelime, birleşik kelime ve tamlamaların çevriyazıda farklı yazılmalarından kaynaklanan tutarsızlıkların giderilmesi konusunda önerilerin hazırlanması İsmail Ünver'e verilmiştir. Sözü edilen kolokiyumdan bir

² Mehmet Çavuşoğlu, "Bir Divan Neşri Üzerine Notlar" **Erdem**, C.I, S.3, Eylül 1985, s. 801-824; Tunca Kortantamer, "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları", **Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi**, C. VII, (Âmil Çelebioğlu Armağanı), İstanbul 1993, s. 337-368. (**Eski Türk Edebiyatı-Makaleler**, Ankara 2004, s. 31-54); M. A. Yekta Saraç, "İbn-i Kemâl Divanı'nın Tenkitli Metninin Tenkidi", **İlmî Araştırmalar**, S. 3, İstanbul 1996, s. 191-195; İsmail Ünver, "Ahmedi'nin Cemşid ü Hurşid Mesnevisi Üzerine", **Türkoloji Dergisi**, C.7, Ankara 1997, s.171-180; Mehmet Kalpaklı, "Bahtsız Şehzâdenin Bahtsız Divan'ı: 'Cem Sultan'ın Türkçe Divan'ı' Neşri Üzerine Notlar", **Kebikeç**, S. 7-8, Ankara 1999, s. 33-44; Muhsin Macit, "Nesimî Divanı'nın Son Baskısı Üzerine Notlar", **Virgöl**, S. 102, Aralık 2006, s. 26-27.

³ Mertol Tulum, "Elvan Çelebi'nin Menâkıbu'ı Kudsiyye Adlı Eserinin İkinci Baskısı Münasebetiyle", **İlmî Araştırmalar**, S. 2, İstanbul 1996, s. 175-228; İsmail E. Erünsal-Ahmet Yaşar Ocak, "Öğretirken Öğrenmek, (-Sayın M. Tulum'un tenkidine cevabımız-)", **İlmî Araştırmalar**, S. 3, İstanbul 1996; Ali Emre Özyıldırım, "İzzet Molla'nın Hazana Dönen Baharı: Bahar-ı Efkâr'ın Popüler Neşri Üzerine", **Virgöl**, S. 102, Aralık 2006, s. 32-33; Ozan Yılmaz, "İzzet Molla, Bilimsel Eleştiri ve Meslek Ahlakına Dair", **Virgöl**, S. 104, Şubat 2007, s. 54-55.

⁴ "Çevriyazı" terimi için bazı eleştirel metin neşirlerinde "transkripsiyon" ve "yazı çevirimi" terimlerinin de yeğlendiği görülmektedir.

⁵ Osman Horata, "Klasik Edebiyatımıza Âit Metinlerin Neşrinde Karşılaşılan İmlâ İle İlgili Bazı Problemler", Adnan İnce, "Tenkitli Metin Kurmada Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri"; İsmail Ünver, "Arapça Farsça Kelimelerin İmlası", İLESAM, Ankara 17-18 Ocak 1992.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

yıl sonra Ünver, tarihi metin neşri ile uğraşan bilim adamlarınca oldukça genel kabul gören tekliflerin bulunduğu, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” adlı makalesini yayımlamıştır⁶. Bu önemli makalede, 1940 ve 1960’lı yıllarda yayımlanmış bazı metinlerdeki tutarsızlıklara değinilerek Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat’ın yayımlanmasıyla birlikte bu tutarsızlıkların daha da körüklendiği, yapılan karşılaştırma sonucu bu sözlüğün daha çok Redhouse (Turkish and English Lexicon)’dan etkilendiği, öte yandan Redhouse ve Steingass (Comprehensive Persian-English Dictionary)’ın benzeri örneklerde kendilerinin de tutarlı olmadığından bahsedilmiş ve bunlar örneklerle desteklenmiştir. Daha sonra Arapça, Farsça kelimelerin başına ve sonuna gelen edat ve eklerin yazımı, tamlamalar ve diğer birleşik şekiller, Arapça kelimelerdeki ses değişiklikleri, Arapça, Farsça kelimelerdeki ünlülerin Türkçe metinlerdeki durumu, medli okunuşlardan kaynaklanan sesler, büyük harf ve noktalama işaretleri konuları ayrıntılı bir biçimde ele alınmış, bu konulardaki öneriler yine örneklerle desteklenerek sunulmuştur. Ayrıca makalenin sonuna “Örnek Metinler I” başlığı altında Âşık Çelebi’nin Meşâirü’ş-Şuarâ adlı tezkiresinden alınan “Bâkî Efendi” bölümü ve Fahir İz’in “Eski Türk Edebiyatında Nazım” adlı kitabından alınan Nefî’nin bir kasidesi ile Bahayî ve Nabî’nin birer gazelinin çevriyazımı yapılarak makaledeki kuramsal bilgilerin örneklendirilmesi yoluna gidilmiştir. İsmail Ünver’in bu önemli makalesinin yanında Mertol Tulum’un “Tarihi Metin Çalışmalarında Usul (Menâkıbü’l-Kudsiyye Üzerinde Bir Deneme)” adlı sahada takdirle karşılanan kitabının “Aktarmak” başlığı altındaki ikinci bölümü de sözü edilen çevriyazım ve imla konularını içermektedir. Mertol Tulum, “çevriyazı” terimi yerine “daha yerinde ve doğru bulduğu” “yazı çevirimi” terimini yeğlemiş, ayrıca ünlü ve ünsüzlerin değerlendirilmesi, imla kuralları, noktalama işaretleri açısından İsmail E. Erünsal ve Ahmet Yaşar Ocak’ın yayıma hazırladığı “Menâkıbü’l Kudsiyye” neşrini⁷ eleştirmiştir. Tulum, kendi metnini oluştururken izlediği sistemi ele aldığı “yazım kuralları uygulaması ve kullanılan noktalama işaretleri” bölümünde “söz konusu morfolojik yapılar arasındaki yazım birliği” konusunda İsmail

⁶ İsmail Ünver, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Türkoloji Dergisi**, C. XI, S.1, Ankara 1993, s. 51-89.

⁷ Elvan Çelebi, **Menâkıbü’l-Kudsiyye Fî Menâsibi’l-Ünsiyye**, (haz. İsmail E. Erünsal, Ahmet Yaşar Ocak), İÜEF Yay., No. 3223, İstanbul 1984.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

Ünver'in esaslarını belirlediği adı geçen makaledeki önerileri dikkate aldığını da belirtmiştir⁸.

Bu çalışmada, şu ana kadar değinilen yazılar da göz önünde bulundurularak hiçbir ölçüt gözetilmeksizin seçilmiş yirmi beş Osmanlı edebi metin neşrinin⁹ “Transkripsiyon”, “Transkripsiyon

⁸ Bkz. Mertol Tulum, **Tarihi Metin Çalışmalarında Usul (Menâkıbü'l-Kudsiyye Üzerinde Bir Deneme)**, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000, s. 180.

⁹ Ali Nihat Tarlan, **Necatî Bey Divanı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1963; Abdülkadir Karahan, **Kanunî Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figânî ve Divançesi**, İÜEF Yay., No: 1181, İstanbul 1966; Mertol Tulum, Ali Tanyeri, **Nevî Divanı (Tenkitli Basım)**, İÜEF Yay., No:2160, İstanbul 1977; Mehmet Çavuşoğlu, **Yahya Bey, Dîvân (Tenkidli Basım)**, İÜEF. Yay., İstanbul 1977; Mehmet Çavuşoğlu, **Amrî, Dîvân, (Tenkidli Basım)**, İÜEF. Yay., İstanbul 1979; Mehmet Çavuşoğlu, Ali Tanyeri, **Hayretî, Divan**, İÜEF Yay., No:2868, İstanbul 1981; Mehmet Çavuşoğlu, **Helâkî, Divan**, İÜEF Yay., İstanbul 1982; İsmail Erünsal, **The Life and Works of Tâcizâde Cafer Çelebi, With A Critical Edition of His Divan**, İÜEF Yay., No: 3103, İstanbul 1983; Mehmet Akalın, **Ahmedî, Cemşîd ü Hurşîd (İnceleme-Metin)**, Atatürk Üniversitesi Yay., Ankara 1975; Tahir Üzgör, **Fehîm-i Kadîm, Hayatı, Sanatı, Divanı ve Metnin Bugünkü Türkçesi**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., S. 44, Ankara 1991; Adnan İnce, **Mirzâ-zâde Mehmed Sâlim Dîvânı (Tenkitli Basım)**, Ankara 1994; Sabahattin Küçük, **Bâkî Dîvânı**, TDK Yay., Ankara 1994; Sadık Erdem, **Râmîz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1994; Bilal Yücel, **Babür Divanı**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1995; Fatma Büyükkarcı, **Firdevsî-i Tavîl and His Da'vet-nâme, Intepretation, Transcription, Index, Facsimile and Microfiche**, Sources of Oriental Languages and Literatures 29, Harvard Üniversitesi, Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 1995; Mustafa Demirel, **İbn-i Kemâl, Dîvan (Tenkitli Metin)**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1996; İdris Güven Kaya, **Dervîş Şemsi and his Mesnevi Deh Murg Textual Analysis, Critical Edition and Facsimile, (Dervîş Şemsi ve Deh Murg Mesnevisi İnceleme, Tenkitli Metin ve Tıpkıbasım)**, Sources of Oriental Languages and Literatures 41, Harvard Üniversitesi, Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 1997; Ali Fuat Bilkan, **Nâbî Dîvânı**, MEB Yay., İstanbul 1997; Mertol Tulum, **Tarihi Metin Çalışmalarında Usul (Menâkıbü'l-Kudsiyye Üzerinde Bir Deneme)**, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000; Zehra Öztürk, **Hamdullâh Hamdî's Mesnevî, Yusûf u Zelîhâ**, Sources of Oriental Languages and Literatures 48, Harvard Üniversitesi, Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2001; Ahmet Arı, **Mevlevilikte Bir Hanedanlık Kurucusu, Sâkıb Dede ve Dîvânı**, Akçağ Yay., Ankara 2003; Bayram Ali Kaya, **The Dîvan of 'Azmi-zâde Haletî, Introduction and Facsimile Edition**, Sources of Oriental Languages and Literatures 57, Harvard Üniversitesi, Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2003; Hüseyin Akkaya, **Abdülhamid Nurî ve Divanı**, Kitabevi Yay., İstanbul 2003; Günay Kut, Nimet Bayraktar, **Şemsi Ahmed Paşa, Şeh-nâme-i Sultân Murâd**, Sources of Oriental Languages and Literatures 56, Harvard Üniversitesi, Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2003; Fatma Sabiha Kutlar, **Arpaemîni-zâde Mustafa Sâmi, Dîvân**, Kalkan Matbaacılık, Ankara, 2004.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

Sistemi”, “Transkripsiyon Sistemi ve Bazı Açıklamalar”, “Metnin Latin harfleri ile Yazılışında Uyulan Esaslar”, “Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenen Yol”, “Metnin Tespitinde Gözetilen Esaslar”, “Çevriyazılı Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yol” başlıkları altında verilen bölümlerdeki imla ve çevriyazı tercihleri incelenmiş ve bu konuda izlenen tutum ve eğilimler tespit edilmeye çalışılmıştır. Seçilen Osmanlı edebi metin neşirlerinin en eskisi 1963, en yenisi ise 2004 tarihli dir. Birbirinden uzak tarihli metinlerin seçilmesinin sebebi, tarihi olarak metin neşirlerindeki eğilimleri tespit ve 1992 yılında yapılan kolokyumda ele alınan sorunların makale ve kitap olarak bilim adamlarına sunulmasının bu tarihten sonra yayımlanan Osmanlı edebi metinlerinde gözetilen imla ve çevriyazı tercihlerine etki edip etmediğinin gözlemlenmesidir. Bu çerçevede Ahmet Tanyıldız’ın 2000 yılından sonra çeşitli hakemli dergilerde yayımlanmış yirmi makalenin taranmasıyla meydana getirdiği yazısı ve bu yazıda ulaştığı sonuçlar da büyük önem taşımaktadır¹⁰. Bu paralellikte ortaya çıkan çevriyazı ve imla tercihleri, kolokyum öncesi yayımlanan metin neşirlerindeki eğilimler de hesaba katılarak değerlendirilmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Farsça ve Arapça ön ek ve edatların kısa çizgi (-) ile ayrılması çoğu metin neşrinde tercih edilen bir durumdur. Ancak Farsça kelimelerde sona eklenen ve yapım eki işlevi gören eklerin yazımında genelde İsmail Ünver’in bu konu ile ilgili sözü edilen makalesindeki tekliflere uyulmakla birlikte farklı uygulamalar da göze çarpmaktadır. Bu farklı uygulamalardaki tercihler, sona eklenen bütün eklerin ya tümüyle ayrı olarak yazılması ya da bitişik yazılması yönündedir¹¹. Bu eklerin ayrı yazılmasının nedenleri arasında “-âsâ” ve “-sitân”ın hem ek hem mastar biçimlerinin bulunması, bunların ayrımlarının yapılmasının hayli zor olması, “üniversitede yaptırılan eleştirel metin çalışmalarının büyük çoğunluğunun Yüksek Lisans çalışması olması ve bu durumun mevcut karışıklıkları çözmekten çok daha da artırabileceği” düşüncesidir.

¹⁰ Ahmet Tanyıldız, “Sürelî Yayınlar Bağlamında Çevriyazı Sorunları”, **Turkish Studies Türkoloji Araştırmaları (Tunca Kortantamer Özel Sayısı I)** (Ed. Atabey Kılıç-Sibel Üst), www.turkishstudies.net, (ET: 20.10.2008) vol. 2/3, Summer 2007, s. 525-534.

¹¹ Bayram Ali Kaya, **age**, s. 29; Günay Kut, Nimet Bayraktar, **age**, s. 85.

2. Hemen hemen bütün metin neşirlerinde Farsça birleşik isim ve sıfatlar, arasına kısa çizgi (-) konularak tespit edilmiştir. Fakat bazı metin neşirlerinde “Türkçeleşmiş” veya “Türkçeleşmiş olduklarına kanaat getirilen” Farsça birleşik yapılarda kısa çizgi kullanmadan tespit etme yoluna gidildiği görülmüştür.

3. İncelenen metin neşirlerinde, sözcüklerin farklı okunuş ve yazılışlarında (“ayş, ıyş, iş”, “bahâ, behâ”, “suhan, sühen” gibi) bir tek biçimin bütün metinde tutarlı olarak kullanılmasının yaygın olduğu görülmüştür. Bunun yanında son zamanlarda yayımlanan metin neşirlerinde bu tür farklı yazımlarda Redhouse sözlüğünü¹² esas alma eğiliminin de arttığı gözlenmiştir.

4. Labial *h*'nin 1990 öncesi metin neşirlerinde daha çok italik “*h*” olarak tespit edildiği, sonraki metin neşirlerinde ise satır üstü “ □ ” işaretinin tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca Tulga Ocak'ın bazı eleştirel metin neşri çalışmalarında labial *h*'nin farklı ve tutarsız yazımına ilişkin tespitlerini değerlendirdiği yazısı, bu soruna yetkin çözümler sunmaktadır¹³. Labial *h*'nin yazımı sorunu, bu önemli makale ile açıklığa kavuşmuş görünmektedir.

5. İncelenen metin neşirlerindeki medli okunuşlar konusunda (âftâb-afitâb, rûzgâr-rûzigâr, âsmân- âsumân gibi Farsça kelimeler) iki şekilden birinin tercih edilip metin içinde tutarlı bir biçimde kullanılması yönünde bir eğilim gözlenmektedir. Bu konuda bir yazım birliği oluşmamıştır.

6. İncelenen eleştirel metin neşirlerinin büyük çoğunluğunda Türkçe kelimelerin yazımında “i” nin tercih edildiği tespit edilmiştir. Bunun yanında kapalı e (é)'nin tercih edildiği metin neşirleri de bulunmaktadır¹⁴. Bu konu ile ilgili Zeynep Korkmaz'ın yazıları büyük önem taşımaktadır¹⁵. Bu sorunun temelinde, Türkçe'nin ses sistemini

¹² James W. Redhouse, **Turkish and English Lexicon**, new edition, Çağrı Yay., İstanbul 1992.

¹³ Tulga Ocak, “Labial *h*'nin Çevriyazıda Yazımı Sorunu”, **Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış, Nevin Önberk Armağanı**, (haz. Mehmet Ölmez), Ankara 1997, s. 167-172.

¹⁴ Zehra Öztürk, **age**, s. XVII.

¹⁵ Zeynep Korkmaz, “Eski Anadolu Türkçesinde İmla-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar I**, Ankara 1995, s. 491-508; “Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayımında Transkripsiyon İle İlgili Değerlendirmeler”, **Türkoloji Dergisi**, VIII/1, Ankara 1979, s.153-178; ayrıca bkz. Mehmet Gümüşkılıç, “Osmanlı

tespit etmenin zorluğu yatmaktadır. Öte yandan son zamanlarda bu güçlüğü ortadan kaldıracak çalışmaların var olması da oldukça sevindiricidir. Özellikle misyoner, seyyah ve diplomatlar tarafından yazılan ve çoğunlukla Latin harfleri kullanılarak meydana getirilmiş olan Türkçe gramer ve sözlükler, Türk dilinin fonetik yapısını ortaya çıkarmada önemli kaynaklar olarak görülmektedir. 18. Yüzyıl Osmanlı Türkçesi için bu tip bir çalışmayı Mehmet Gümüşkılıç yapmıştır¹⁶. Gümüşkılıç'ın Carbozano (Karbonyano)'nun *Gramatica Turca* adlı eserindeki Türkçede kullanılan kelimeler ile yine aynı yıllarda yazılan Viguer (Vigör)'ün *Elements De Langue Turque* adlı kitabında geçen birçok Türkçe kelimeyi de ekleyerek oluşturduğu bu titiz çalışma, bugün için 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin ses yapısını tespitinde önemli bir kaynak durumundadır. Bu tür eserlerin ihtiyatlı bir biçimde incelenerek kullanılması, metin neşri çalışmalarında karşılaşılan Türkçe kelimelerin yazımı ile ilgili bazı sorunlara çözüm getirebilecektir. Öte yandan bazı metin neşirlerinde bazı kelimeler için hem “e”li yazımın hem de “i”li yazımın kullanıldığı da görülmektedir. Kafiyelerde ortaya çıkan bu ikili kullanımın oldukça makul olduğu düşünülmektedir. Örneğin “yer-asker”, “cezîre-yire”, “leşker-yer”, “şîr-yir”, “yerden-derden” gibi örneklerde “yer” kelimesinin hem “e”li hem de “i”li biçimlerinin tercih edilmiş olduğu görülmektedir¹⁷.

7. Genelde Muhammed adının Hz. Peygamber için kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında padişah, paşa, şeyhülislam vb. kişiler için vezin gereği hem Mehemed hem de Mehmed olarak kullanım yaygın olarak gözlemlenmektedir. Şinasi Tekin, Peygamberin adının kutsallığını korumak için bu ayırımın Anadolu’da yüzyıllar önce yapılmış olduğunu, *The Encyclopaedia of Islam* yazı kurulunun da bu konu ile ilgili önerilerinin Peygamber adını Muhammed, Osmanlı padişahlarının adını Mehemed ve bunun

Türkçesi Metinlerinin Yeni Harflere Çevrilmesinde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, S.4-5, 2000, s. 405-435.

¹⁶ Mehmet Gümüşkılıç, *Phonological Features of The 18th Century Ottoman Turkish I*, Sources of Oriental Languages and Literatures 66, Harvard Üniversitesi, Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2005. Ayrıca Meninski sözlüğü de bazı söyleyiş kalıplarını tespit ve kelimelerin okunuşunu belirlemede önemle üzerinde durulması gereken bir çalışmadır. Bkz. Meninski, Franciscus a Mesgnien, *Thesaurus Linuarum Orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae, Lexicon Turcico-Arabico-Persicum*, 6 C., (yay. Mehmet Ölmez), Simurg Yay., İstanbul 2000.

¹⁷ Günay Kut, Nimet Bayraktar, *age*, s. 85.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

dışındaki kişilerin adını ise Mehmed olarak tespit edilmesi yönünde olduğunu ancak son iki ayırımın herhangi bir gerekçesinin olmadığını, ister padişah olsun, ister başkası olsun hepsinin Mehmed olması gerektiğini, Mehmed'in ise bu kelimenin bugünkü şekli olduğunu ileri sürmektedir¹⁸.

Sonuç olarak, 1992 yılında yapılan kolokyumda ele alınan çevriyazım ile ilgili konular ve sonrasında yayımlanan kitap ve makalelerin ortaya koyduğu çevriyazı ve imla önerilerinin kabul gördüğü, yapılan çalışmaların bu tür konularda bir bilinçlenmeye yol açtığı sözü edilen kolokyum sonrası yayımlanan metin neşirleri göz önüne alındığında açık olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında birçok konuda yazım birliği sağlanmasına rağmen, Farsça kelimelerde sona eklenen ve yazım eki işlevi gören eklerin yazımında, medli okunuşlarda, labial *h*'nin kullanımındaki tutarsızlıklar konusunda, bazı Arapça ve Farsça kelimelerdeki çoklu okumalarda hangi kaynağın temel alınacağı konusunda farklı eğilimler ve tercihler bulunmaktadır. Bu konularda da yazım birliğinin sağlanmasının Osmanlı edebi metin neşri çalışmalarına büyük katkı sağlayacağı şüphesizdir.

KAYNAKÇA

- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet, “Bir Divan Neşri Üzerine Notlar” **Erdem**, C.I, S.3, Eylül 1985.
- ELVAN ÇELEBİ, **Menâkıbu'l-Kudsiyye Fî Menâsibi'l-Ünsiyye**, (haz. İsmail E. Erünsal, Ahmet Yaşar Ocak), İÜEF Yay., No. 3223, İstanbul 1984.
- ERÜNSAL, İsmail E. – OCAK, Ahmet Yaşar, “Öğretirken Öğrenmek, (-Sayın M. Tulum'un tenkidine cevabımız-)”, **İlmî Araştırmalar**, S. 3, İstanbul 1996.
- ERÜNSAL, İsmail E., The “The Editing of Dîvân Poetry: How successful has it been?”, **Wiener Zeitschrift für die Kunde**

¹⁸ Şinasi Tekin, **İştikakçının Köşesi, Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler**, Simurg Yay., İstanbul 2001, s. 19.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- Des Morgenlandes**, (Herausgegeben von: Arne A. Ambros, Markus Köhbach, Gebhard J. Selz), 93. Band, Wien 2003.
- GÜMÜŞKILIÇ, Mehmet, “Osmanlı Türkçesi Metinlerinin Yeni Harflere Çevrilmesinde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları”, **Akademik Araştırmalar Dergisi**, S.4-5, 2000.
- , **Phonological Features of The 18th Century Ottoman Turkish I**, Sources of Oriental Languages and Literatures 66, Harvard Üniversitesi, Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2005.
- KALPAKLI, Mehmet, “Bahtsız Şehzâdenin Bahtsız Divan’ı: ‘Cem Sultan’ın Türkçe Divan’ı’ Neşri Üzerine Notlar”, **Kebikeç**, S. 7-8, Ankara 1999.
- KILIÇ, Atabey, “Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler”, **I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni (8-10 Ekim 2003) BİLDİRİLER**, haz. AhmetGünşen, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yay. Nu.; 1. (**Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Turkish Studies Publication, Ankara 2007.)
- KORKMAZ, Zeynep, “Eski Anadolu Türkçesinde İmla-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar I**, Ankara 1995.
- , “Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyon İle İlgili Değerlendirmeler”, **Türkoloji Dergisi**, VIII/1, Ankara 1979.
- KORTANTAMER, Tunca, “Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlıları”, **Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi**, C. VII, (Âmil Çelebioğlu Armağanı), İstanbul 1993. (**Eski Türk Edebiyatı-Makaleler**, Ankara 2004.)
- MACİT, Muhsin, “Nesimî Divanı’nın Son Baskısı Üzerine Notlar”, **Virgöl**, S. 102, Aralık 2006.
- MENİNSKİ, Franciscus a Mesgnien, **Thesaurus Linuarum Orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae, Lexicon Turcico-Arabico-Persicum**, 6 C., (yay. Mehmet Ölmez), Simurg Yay., İstanbul 2000.
- OCAK, Tulga, “Labial *Hi*’nin Çevriyazıda Yazımı Sorunu, **Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış**, Nevin Önberk Armağanı, (haz. Mehmet Ölmez), Ankara 1997.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

-
- OZAN, Yılmaz, “İzzet Molla, Bilimsel Eleştiri ve Meslek Ahlakına Dair”, **Virgöl**, S. 104, Şubat 2007.
- ÖZYILDIRIM, Ali Emre, “İzzet Molla’nın Hazana Dönen Baharı: Bahar-ı Efkâr’ın Popüler Neşri Üzerine”, **Virgöl**, S. 102, Aralık 2006.
- SARAÇ, M. A. Yekta, İbn-i Kemâl Divanı’nın Tenkitli Metninin Tenkidi, **İlmî Araştırmalar**, S. 3, İstanbul 1996.
- TANYILDIZ, Ahmet, “Sürelî Yayınlar Bağlamında Çevriyazı Sorunları”, **Turkish Studies (Tunca Kortantamer Özel Sayısı D)** (Ed. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST) (www.turkishstudies.net, (ET: 20.10.2008) vol. 2/3, Summer 2007.
- TEKİN, Şinasi, **İştikakçının Köşesi, Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler**, Simurg Yay., İstanbul 2001.
- TULUM, Mertol, “Elvan Çelebi’nin Menâkıbu’l Kudsiyye Adlı Eserinin İkinci Baskısı Münasebetiyle”, **İlmî Araştırmalar**, S. 2, İstanbul 1996.
- , **Tarihi Metin Çalışmalarında Usul (Menâkıbü’l Kudsiyye Üzerinde Bir Deneme)**, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000.
- ÜNVER, İsmail, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Türkoloji Dergisi**, C. XI, S.1, Ankara 1993.
- , “Ahmedî’nin Cemşîd ü Hurşîd Mesnevisi Üzerine”, **Türkoloji Dergisi**, C.7, Ankara 1997.